

NUTQNING YOSH OMILIGA KO‘RA XOSLANISHI: SOTSIOLINGVISTIK TAHLIL

To‘yeva Intizor Abdullayevna

Buxoro xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada nutqning yosh omiliga ko‘ra xoslanishi sotsiolingvistik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Inson nutqi faqat individual tafakkur mahsuli emas, balki yosh, jins, ijtimoiy maqom, ta‘lim darajasi, kasbiy muhit va kommunikativ vaziyat bilan bog‘liq ijtimoiy hodisa sifatida namoyon bo‘ladi. Ayniqsa, yosh omili nutqning fonetik, leksik, grammatik, pragmatik va uslubiy xususiyatlarida sezilarli farqlarni yuzaga keltiradi. Bolalar nutqida sodda sintaktik qurilmalar, takroriy birliklar va emotsional ifodalar ustun bo‘lsa, o‘smirlar nutqida yangilikka intilish, jargon, qisqartmalar, kod almashinuvi va norasmiy muloqot shakllari faol kuzatiladi. Kattalar nutqi esa ijtimoiy mas‘uliyat, rasmiylik, kasbiy terminologiya va mantiqiy izchillik bilan ajralib turadi. Keksa yosh vakillari nutqida esa an‘anaviy birliklar, maqol-matal, qadimiyroq leksik qatlam va hayotiy tajribaga asoslangan baholovchi ifodalar ko‘proq uchraydi. Maqolada yoshga xos nutqiy belgilar, ularning shakllanish omillari va ijtimoiy-kommunikativ vazifalari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: nutq, yosh omili, sotsiolingvistika, yoshga xos nutq, bolalar nutqi, o‘smirlar nutqi, kattalar nutqi, kommunikativ xulq, ijtimoiy omil.

Kirish

Til insoniyat jamiyatining asosiy aloqa vositasi bo‘lib, u faqat grammatik qoidalar tizimi emas, balki ijtimoiy hayot, madaniyat, psixologiya va shaxsiy tajriba bilan uzviy bog‘liq murakkab hodisadir. Nutq esa tilning real kommunikativ jarayonda voqelanishi bo‘lib, unda so‘zlovchining yoshi, jinsi, kasbi, ijtimoiy

maqomi, ta'lim darajasi, ruhiy holati va muloqot vaziyati aks etadi. Shu sababli zamonaviy tilshunoslikda nutqni faqat lingvistik hodisa sifatida emas, balki sotsiolingvistik va psixolingvistik hodisa sifatida o'rganish zarurati kuchaymoqda.

Sotsiolingvistika til va jamiyat munosabatlarini, tilning ijtimoiy vazifalarini, jamiyatdagi turli guruhlar nutqidagi farqlarni o'rganadi. O'zbek tilshunosligida ham sotsiolingvistika tilning jamiyatdagi o'rni, ijtimoiy qatlamlar nutqi, nutqiy vaziyat, kommunikantlarning yoshi, jinsi, mavqeyi va nutq shakllari bilan bog'liq masalalarni tahlil qiluvchi yo'nalish sifatida qaraladi.[1]

Nutqning yosh omiliga ko'ra xoslanishi sotsiolingvistikaning muhim masalalaridan biridir. Chunki turli yosh guruhlar vakillari til birliklaridan bir xil foydalanmaydi. Bolalar, o'smirlar, yoshlar, o'rta yosh vakillari va keksalar nutqida fonetik talaffuz, so'z tanlash, gap tuzish, murojaat shakllari, emotsional munosabat, muloqot strategiyasi va uslubiy vositalar turlicha bo'ladi. Bu farqlar biologik rivojlanish, psixologik yetilish, ijtimoiy tajriba, madaniy muhit va texnologik omillar bilan bog'liq holda shakllanadi.

Jahon sotsiolingvistikasida yosh nutqiy o'zgaruvchanlikning asosiy omillaridan biri sifatida qaraladi. Xususan, "apparent time" yondashuvi turli yoshdagi so'zlovchilar nutqini taqqoslash orqali tildagi o'zgarish yo'nalishini aniqlashga xizmat qiladi. Bu yondashuvga ko'ra, katta yoshdagi avlod nutqi tilning avvalgi holatini, yosh avlod nutqi esa keyingi o'zgarishlarni aks ettirishi mumkin. [2] Shuningdek, "age grading" tushunchasi ham mavjud bo'lib, u inson hayotining turli bosqichlarida nutqiy xatti-harakatning o'zgarishini, lekin butun til jamoasi darajasida majburiy ravishda doimiy til o'zgarishi yuz bermasligini izohlaydi. [3]

Ushbu maqolaning dolzarbligi shundaki, hozirgi globallashuv, raqamli muloqot, ijtimoiy tarmoqlar, internet memlari, inglizcha va ruscha birliklarning faol kirib kelishi natijasida turli yosh guruhlar nutqidagi tafovutlar yanada yaqqol ko'rinmoqda. Ayniqsa, yoshlar nutqida qisqartmalar, aralash kodlar, emoji, internet-jargon va norasmiy birliklar ko'paymoqda. Katta avlod nutqida esa an'anaviy adabiy

me'yor, maqol-matal, hurmat ifodalari va barqaror sintaktik qurilmalar saqlanib qolmoqda. Shu jihatdan nutqning yoshga ko'ra xoslanishini tahlil qilish nafaqat nazariy tilshunoslik, balki ta'lim, tarjima, nutq madaniyati, media tili va madaniyatlararo kommunikatsiya uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Maqolaning maqsadi — nutqning yosh omiliga ko'ra xoslanish xususiyatlarini aniqlash, asosiy yosh guruhlari nutqidagi lingvistik va kommunikativ belgilarni tahlil qilish hamda ularning sotsiolingvistik mohiyatini yoritishdan iborat.

Maqolaning vazifalari quyidagilardan iborat:

1. yosh omilining nutq shakllanishidagi o'rini nazariy jihatdan asoslash;
2. bolalar, o'smirlar, yoshlar, kattalar va keksalar nutqiga xos belgilarni aniqlash;
3. yoshga xos nutqiy tafovutlarning fonetik, leksik, grammatik va pragmatik ko'rinishlarini tahlil qilish;
4. yosh nutqining ijtimoiy-madaniy va kommunikativ vazifalarini izohlash.

Metodlar

Ushbu tadqiqotda tavsifiy, qiyosiy-sotsiolingvistik, kuzatuv va kontekstual tahlil metodlaridan foydalanildi. Mavzu nazariy-sotsiolingvistik xarakterga ega bo'lganligi sababli, asosiy e'tibor yosh guruhlari nutqidagi umumiy xususiyatlarni tasniflash va ularni tilshunoslik nuqtayi nazaridan izohlashga qaratildi.

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanildi:

Tavsifiy metod. Ushbu metod orqali turli yosh guruhlari nutqining asosiy lingvistik belgilari bayon qilindi. Bolalar, o'smirlar, yoshlar, kattalar va keksalar nutqida uchraydigan fonetik, leksik, grammatik va uslubiy xususiyatlar alohida tahlil qilindi.

Qiyosiy metod. Yosh guruhlari nutqi o'zaro solishtirildi. Masalan, bolalar nutqidagi sodda gaplar o'smirlar nutqidagi jargon va qisqartmalar bilan, kattalar nutqidagi rasmiylik esa keksalar nutqidagi an'anaviy birliklar bilan qiyoslandi.

Sotsiolingvistik tahlil. Nutqdagi farqlar faqat til tizimi doirasida emas, balki ijtimoiy omillar bilan bog‘liq holda izohlandi. Bunda yosh, ijtimoiy muhit, ta‘lim, kasb, kommunikativ vaziyat va madaniy tajriba asosiy omillar sifatida olindi.

Kontekstual tahlil. Nutqiy birliklarning ma‘nosi va vazifasi ularning qo‘llanish vaziyatiga qarab tahlil qilindi. Chunki bir xil so‘z yoki ibora turli yosh guruhlarida turlicha kommunikativ yuklama kasb qilishi mumkin.

Tadqiqot obyekti — yosh omiliga ko‘ra farqlanuvchi nutqiy birliklar va kommunikativ xatti-harakatlar.

Tadqiqot predmeti — nutqning yoshga ko‘ra fonetik, leksik, grammatik, uslubiy va pragmatik xoslanish xususiyatlari.

Natijalar

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, yosh omili nutqning deyarli barcha sathlarida namoyon bo‘ladi. Yoshga xos nutqiy farqlar, avvalo, insonning biologik rivojlanishi, psixologik yetilishi, ijtimoiy tajribasi va kommunikativ ehtiyoji bilan bog‘liq.

1. Bolalar nutqiga xos xususiyatlar

Bolalar nutqi til rivojlanishining dastlabki bosqichlarini aks ettiradi. Bu nutqda fonetik soddalashtirish, tovushlarni almashtirish, qisqa gaplar, takroriy birliklar va emotsional ifodalar ko‘p uchraydi. Masalan, kichik yoshdagi bolalar murakkab tovushlarni to‘liq talaffuz qila olmasligi, so‘zlarni qisqartirib aytishi yoki o‘ziga xos bola tiliga mos shakllarni qo‘llashi mumkin.

Bolalar nutqida quyidagi belgilar ustun bo‘ladi:

- * qisqa va sodda gaplar;
- * takroriy so‘zlar;
- * tovush tushishi yoki almashishi;
- * emotsional undovlar;
- * predmet va harakat nomlarini bevosita atash;
- * kattalar nutqiga taqlid qilish;
- * grammatik shakllarning hali to‘liq me‘yorlashmaganligi.

Masalan, bola “Men suv ichaman” o‘rniga “Men suv” yoki “Suv ber” kabi qisqa shakllarni ishlatishi mumkin. Bu holat bolaning tafakkuri va nutq apparati rivojlanish bosqichi bilan bog‘liq. Bolalarga yo‘naltirilgan nutq bo‘yicha tadqiqotlarda kattalar bolalar bilan gaplashganda so‘z tanlovi, gap uzunligi, takror va ohang jihatidan odatiy kattalar nutqidan farqli shakllardan foydalanishi qayd etiladi. [4]

Bolalar nutqining muhim jihati shundaki, unda til o‘zlashtirish jarayoni bevosita ko‘rinadi. Bola dastlab atrofidagi kattalar nutqini eshitadi, so‘ng uni takrorlaydi, keyinchalik esa mustaqil nutqiy model yaratadi. Shu sababli bolalar nutqi psixolingvistika va rivojlanish sotsiolingvistikasi uchun muhim tadqiqot manbai hisoblanadi. Rivojlanish sotsiolingvistikasi bolalarning ijtimoiy jihatdan mazmunli til shakllarini qanday egallashini o‘rganadigan yo‘nalish sifatida rivojlanmoqda. [5]

2. O‘smirlar nutqiga xos xususiyatlar

O‘smirlar nutqi yoshga xos xoslanishning eng faol va dinamik ko‘rinishlaridan biridir. Bu davrda shaxs o‘zini alohida ijtimoiy guruh vakili sifatida namoyon qilishga intiladi. Shuning uchun o‘smirlar nutqida jargon, sleng, qisqartma, emotsional birliklar, kinoya, hazil, kod almashinuvi va norasmiy muloqot shakllari keng qo‘llanadi.

O‘smirlar nutqining asosiy belgilariga quyidagilar kiradi:

- * norasmiy so‘zlar va jargonlarning faol qo‘llanishi;
- * yangi so‘z va iboralarni tez o‘zlashtirish;
- * ijtimoiy tarmoq tili ta’siri;
- * qisqartmalar va belgilar orqali fikr ifodalash;
- * emotsional va ekspressiv birliklarning ko‘pligi;
- * guruhga mansublikni bildiruvchi maxsus nutqiy kodlar;
- * kattalar nutqidan farqlanishga intilish.

Masalan, o‘smirlar “zo‘r”, “gap yo‘q”, “klass”, “ok”, “like”, “crush”, “trend”, “top”, “vibe” kabi birliklardan faol foydalanishi mumkin. Bunday so‘zlar doimo adabiy til me‘yoriga mos kelmasligi mumkin, ammo ular o‘smirlar orasida guruhiy yaqinlik, zamonaviylik va norasmiylik belgisi sifatida xizmat qiladi.

O‘smirlar nutqida ijtimoiy tarmoqlar va raqamli kommunikatsiya ta‘siri kuchli. Telegram, Instagram, TikTok, YouTube va boshqa platformalarda shakllanadigan qisqa, tezkor va emotsional nutq shakllari ularning kundalik muloqotiga ham kirib keladi. Bunday nutq yozma va og‘zaki shakl oralig‘ida turadi: unda yozma belgi ishlatiladi, lekin og‘zaki nutqqa xos tezkorlik va emotsionallik saqlanadi.

Sotsiolingvistik tadqiqotlarda o‘smirlar nutqi ko‘pincha til o‘zgarishining faol maydoni sifatida qaraladi. Chunki aynan yoshlar nutqida yangi birliklar, talaffuz variantlari va uslubiy shakllar tezroq paydo bo‘ladi. Age-grading bo‘yicha tadqiqotlarda o‘smirlik davri ayrim nostandart yoki norasmiy variantlarning yuqori darajada qo‘llanishi bilan ajralib turishi ko‘rsatilgan. [6]

3. Yoshlar nutqiga xos xususiyatlar

Yoshlar nutqi o‘smirlar nutqiga yaqin bo‘lsa-da, unda ijtimoiy faollik, ta‘lim, kasbga kirish, akademik muhit va shaxsiy mustaqillik kuchliroq namoyon bo‘ladi. Talabalar va yosh mutaxassislar nutqida zamonaviy terminlar, xorijiy so‘zlar, kasbiy birliklar, texnologik atamalar va aralash kodlar ko‘p uchraydi.

Yoshlar nutqida quyidagi xususiyatlar kuzatiladi:

- * zamonaviy termin va neologizmlarning faol qo‘llanishi;
- * ruscha, inglizcha va o‘zbekcha birliklarning aralash ishlatilishi;
- * kasbiy va akademik leksikaning shakllanishi;
- * internet-muloqotga xos qisqartmalar;
- * tezkor, ixcham va informativ gap tuzish;
- * o‘zini namoyon qilishga qaratilgan uslubiy vositalar.

Masalan, zamonaviy yoshlar nutqida “deadline”, “online”, “platforma”, “project”, “presentation”, “feedback”, “meeting”, “grant”, “startup” kabi birliklar uchraydi. Bu soʻzlar ayrim hollarda zarurat tufayli, ayrim hollarda esa zamonaviylik yoki guruhiiy identifikatsiya belgisi sifatida ishlatiladi.

Yoshlar nutqida kod almashinuvi ham faol. Masalan, “Bugun meeting bor”, “Deadline yaqinlashdi”, “Presentation tayyorlash kerak”, “Feedback oldik” kabi gaplarda oʻzbekcha grammatik asosga inglizcha leksik birliklar kiritiladi. Bu hodisa global kommunikatsiya, taʼlim tili, texnologik muhit va kasbiy sohalar taʼsiri bilan bogʻliq.

Sotsiolingvistik manbalarda soʻzlovchining yoshi, ijtimoiy holati, kasbi, taʼlim darajasi va muloqot muhiti nutqiy tanlovga taʼsir qiluvchi muhim omillar sifatida koʻrsatiladi. [7]

4. Kattalar nutqiga xos xususiyatlar

Kattalar nutqi odatda barqarorroq, meʼyoriyroq va vaziyatga moslashgan boʻladi. Bu guruh vakillari turli kommunikativ vaziyatlarda rasmiy, norasmiy, kasbiy, oilaviy yoki publitsistik uslublardan maqsadga muvofiq foydalanadi. Kattalar nutqida ijtimoiy masʼuliyat, mantiqiy izchillik, nutq madaniyati va kommunikativ maqsad aniqroq namoyon boʻladi.

Kattalar nutqining asosiy xususiyatlari:

- * adabiy til meʼyorlariga koʻproq rioya qilish;
- * rasmiy va norasmiy uslubni farqlay olish;
- * kasbiy terminologiyadan foydalanish;
- * murakkab sintaktik qurilmalarni qoʻllash;
- * mantiqiy izchillik va dalillash;
- * kommunikativ vaziyatga mos murojaat shakllarini tanlash;
- * nutqiy odob va ijtimoiy masofani saqlash.

Masalan, oʻqituvchi, shifokor, muhandis, huquqshunos yoki rahbar nutqida kasbiy terminlar, rasmiy birliklar va aniq ifodalar muhim oʻrin egallaydi. Kattalar

nutqida “iltimos”, “marhamat”, “tavsiya qilaman”, “maqsadga muvofiq”, “ushbu masala yuzasidan”, “xulosa qilib aytganda” kabi rasmiy va madaniy nutq birliklari ko‘proq ishlatiladi.

Kattalar nutqi ijtimoiy tajriba bilan bevosita bog‘liq. Inson kasbiy faoliyatga kirgani sari uning nutqida sohaga xos terminlar, rasmiy ifodalar va muloqot strategiyalari shakllanadi. Shu sababli kattalar nutqi yoshlar nutqiga nisbatan ancha barqaror va vaziyatga moslashuvchan bo‘ladi.

5. Keksalar nutqiga xos xususiyatlar

Keksa yosh vakillari nutqida hayotiy tajriba, an’anaviy tafakkur, qadriyatlar, xalqona iboralar va barqaror birliklar kuchli namoyon bo‘ladi. Ularning nutqida maqollar, matallar, hikmatli so‘zlar, duo va nasihat mazmunidagi birliklar ko‘p uchraydi.

Keksalar nutqining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- * an’anaviy va qadimiyroq leksik birliklarning qo‘llanishi;
- * maqol, matal va iboralarning ko‘pligi;
- * nasihat, baho va tajribaga asoslangan fikrlar;
- * sekinroq, izchilroq nutq sur‘ati;
- * hurmat va odobga asoslangan murojaat shakllari;
- * ayrim hollarda dialektal birliklarning saqlanishi;
- * yosh avlod nutqiga tanqidiy munosabat.

Masalan, keksalar nutqida “Bolam”, “baraka top”, “umringdan baraka top”, “avval o‘yla, keyin so‘yla”, “kattani hurmat qil”, “til — dil ko‘zgusi” kabi birliklar ko‘p uchraydi. Bu birliklar faqat axborot uzatmaydi, balki tarbiyaviy, madaniy va axloqiy vazifa ham bajaradi.

Keksalar nutqi tilning tarixiy qatlamlarini saqlovchi muhim manba hisoblanadi. Ayrim so‘zlar va iboralar yoshlar nutqidan chiqib ketgan bo‘lsa-da, katta avlod nutqida saqlanib qoladi. Shu sababli keksa avlod nutqini o‘rganish

dialektologiya, etnolingvistika va madaniyatshunoslik uchun ham muhim ahamiyatga ega.

Muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, nutqning yoshga ko'ra xoslanishi tabiiy, ijtimoiy va kommunikativ omillar birligida shakllanadi. Har bir yosh bosqichi o'ziga xos nutqiy ehtiyoj, psixologik holat va ijtimoiy vazifa bilan tavsiflanadi.

Bolalar nutqi til o'zlashtirish jarayonini aks ettiradi. Bu bosqichda nutq hali to'liq me'yorlashmagan bo'ladi. Bola til birliklarini eshitish, takrorlash va tajriba asosida o'zlashtiradi. Shu bois bolalar nutqida fonetik va grammatik soddalik tabiiy hodisa hisoblanadi.

O'smirlar nutqi esa identifikatsiya vositasi sifatida muhimdir. O'smir o'z tengdoshlari guruhiga mansubligini nutq orqali bildiradi. Jargon, sleng, hazil, qisqartmalar va emotsional birliklar o'smirlar guruhida ijtimoiy yaqinlikni ta'minlaydi. Biroq bu holat adabiy til me'yorlaridan chekinish xavfini ham keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun ta'lim jarayonida o'smirlar nutqidagi ijodkorlikni inkor etmasdan, uni adabiy nutq madaniyati bilan uyg'unlashtirish zarur.

Yoshlar nutqi zamonaviy ijtimoiy jarayonlarning eng faol ko'rsatkichlaridan biridir. Texnologiya, global madaniyat, internet, xorijiy tillar va akademik muhit yoshlar nutqida yangi birliklarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Bu jarayon tilni boyitishi ham, ayrim hollarda ortiqcha aralashmalarga olib kelishi ham mumkin. Masalan, zarur termin sifatida kirgan "platforma", "onlayn", "grant" kabi birliklar tabiiy qabul qilinadi. Ammo o'zbekcha muqobili mavjud bo'lgan holatlarda keraksiz inglizcha yoki ruscha so'zlarni ishlatish nutq madaniyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Kattalar nutqi ijtimoiy mas'uliyat va kommunikativ nazorat bilan ajralib turadi. Bu bosqichda inson turli vaziyatlarda turlicha nutq uslubidan foydalanishni

biladi. Kattalar nutqi jamiyatda rasmiy, kasbiy va madaniy muloqot me'yorlarini saqlashda muhim o'rin tutadi.

Keksalar nutqi esa tilning madaniy xotirasi sifatida qadrlidir. Katta avlod nutqida xalqona tafakkur, tarixiy tajriba, urf-odat va milliy qadriyatlar aks etadi. Ayniqsa, maqol-matal, ibora, duo, nasihat va qadimiy leksik birliklar tilning milliy-madaniy boyligini saqlashga xizmat qiladi.

Yosh omiliga ko'ra nutqiy farqlarni quyidagi jadvalda umumlashtirish mumkin:

Yosh guruhi	Nutqiy xususiyatlar	Asosiy kommunikativ vazifa
Bolalar	Sodda gaplar, takror, tovush soddalashuvi, emotsional ifoda	Tilni o'zlashtirish, ehtiyojni bildirish
O'smirlar	Jargon, sleng, qisqartmalar, emotsional birliklar	Guruhga mansublik, o'zini namoyon qilish
Yoshlar	Neologizm, texnologik terminlar, kod almashinuvi	Zamonaviylik, akademik/kasbiy integratsiya
Kattalar	Me'yoriylik, rasmiylik, kasbiy terminologiya	Ijtimoiy mas'uliyat, aniq kommunikatsiya
Keksalar	Maqol-matal, an'anaviy birliklar, nasihat	Tajriba uzatish, madaniy xotirani saqlash

Ushbu tahlildan ko'rinadiki, yoshga xos nutqiy tafovutlar til tizimining buzilishi emas, balki uning ijtimoiy moslashuvchanligini ko'rsatuvchi tabiiy hodisadir. Har bir yosh guruhi o'z ehtiyojiga mos nutqiy vositalardan foydalanadi. Tilning boyligi ham aynan shu xilma-xillik orqali namoyon bo'ladi.

Xulosa

Nutqning yosh omiliga ko'ra xoslanishi sotsiolingvistik jihatdan muhim hodisa bo'lib, u tilning jamiyatdagi real qo'llanishini chuqurroq anglash imkonini

beradi. Yosh omili nutqning fonetik, leksik, grammatik, uslubiy va pragmatik sathlarida turlicha namoyon bo‘ladi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, bolalar nutqida til o‘zlashtirish jarayoni, o‘smirlar nutqida guruhiy identifikatsiya, yoshlar nutqida zamonaviylik va texnologik ta‘sir, kattalar nutqida me‘yoriylik va kasbiylik, keksalar nutqida esa an‘naviylik va madaniy xotira ustunlik qiladi.

Yoshga xos nutqiy farqlarni salbiy hodisa sifatida emas, balki tilning ijtimoiy hayotga moslashuvi sifatida baholash lozim. Shu bilan birga, har bir yosh guruhida adabiy til me‘yorlari, nutq madaniyati va kommunikativ odobni shakllantirish muhim vazifa bo‘lib qoladi.

Kelgusida ushbu mavzuni empirik materiallar asosida, ya‘ni turli yosh guruhlari vakillarining real og‘zaki va yozma nutqi, ijtimoiy tarmoq yozishmalari, ta‘lim muassasalaridagi muloqot namunalari hamda oilaviy suhbatlar asosida o‘rganish maqsadga muvofiqdir. Bunday tadqiqotlar o‘zbek tilining zamonaviy sotsiolingvistik holatini chuqurroq yoritishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ain, N. A. Real Time, Apparent Time and Age Grading. 2018.
2. Cheshire, J. Age and Generation-specific Use of Language.
3. Wagner, S. E. Real-time evidence for age grading in late adolescence. *Language Variation and Change*, 2012.
4. Johnson, E. K. Developmental sociolinguistics: Children’s acquisition of sociolinguistic variation. 2020.
5. Elova, D., Safarova, G. Sotsiolingvistika. O‘quv-uslubiy qo‘llanma.
6. Sotsiolingvistika o‘quv materiallari. Guliston davlat universiteti elektron manbasi.
7. Gelderloos, L., Chrupala, G., Alishahi, A. Learning to Understand Child-directed and Adult-directed Speech. 2020.

8. Räsänen, O., Kocharov, D. Age-Dependent Analysis and Stochastic Generation of Child-Directed Speech. 2024.
9. Age-graded variation. Linguistic concept description.
10. Apparent-time hypothesis. Sociolinguistic methodological concept.